

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ПЕРСОНАЛІЇ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ В ЕЛЕКТРОННОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНОМУ РЕСУРСІ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

У силу своєї обраності чи то призначення українська культура багата на незламних геніїв, титанів українського слова, українського духу (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, В. Стус ...), які своїми діями втримали, витворили, зберегли Україну. Проте, заглиблюючись у сторінки нашої історії, бачимо, що така жіноча особистість, у якій би «настільки міцно переплелися дар поетичного слова, наукове обдарування, організаторсько-просвітницькі й видавничі здібності та педагогічний талант» у нас одна і це – Олена Пчілка» [3].

Олена Пчілка, Ольга Петрівна Драгоманова-Косач (1849–1930) – українська письменниця, етнограф, фольклорист, перекладач, публіцист, редактор, видавець, громадський діяч, член-кореспондент Української Академії Наук з 1924 року.

Її художня творчість, науково-дослідницька і видавнича праця представляють окремі суттєві тенденції розвитку не тільки тогочасної літератури, але й культури та суспільно-громадянського життя загалом.

Іван Франко у листі до Олени Пчілки пише: «Ви перші і досі самотні в українській мові правдиву, живу конверсацію освічених людей. Досі ми її ніде не бачили: ні у Нечуя, ні у Мирного, ні у Кониського...» [5, с. 560].

Дитро Донцов вважав Олену Пчілку світлим винятком серед «скалічених душ, замотилених дурманом чужої думки і чужої столиці» [2].

Український письменник, любомудр М. Зеров писав: «Мати Лесі Українки... одна з найхарактерніших фігур українського життя, громадянського й літературного, в довоєнну добу. З неослабленою енергією, з 70-х років почавши і до сумної пам'яті 1914 р., служила вона українському письменству: перекладала вона повісті Гоголя, видавала двотижневик «Рідний край» і при цьому журнал для дітей «Молода Україна», піднімала бої за чистоту літературної мови, відкривала й підтримувала «молоді таланти»... У власній сім'ї виховання дітей взяла до своїх рук і, всупереч звичаям великої більшості тогочасних «українофільських» родин, повела його цілком по-українськи» [4, с. IX].

Роль Олени Пчілки в розвитку педагогічної думки України є надзвичайно важливою та невичерпною. Адже педагогічні настанови письменниці та її просвітницькі погляди залишаються актуальними й на сьогодні. Саме Олена Пчілка заклала основи школи родинного виховання на національних традиціях. Саме вона пропагувала, що національні традиції, національна культура та ментальна чуттєвість є основою кожного народу, його неповторністю, особливістю, ідентичністю. Письменниця розробила, сформувала та надала великого значення материнській школі в процесі виховання дітей.

Головною метою виховання й освіти за концепцією Олени Пчілки було виховання на демократичних засадах всебічно розвиненої особистості, свідомої свого національного коріння. Ці проблеми є надзвичайно актуальними і на сьогоднішній день.

ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, здійснюючи провідну роль в інтеграції та поширенні педагогічного біографічного знання в Україні, на своєму веб-сайті представляє інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу», який фахівці ДНПБ створюють в межах наукових досліджень (2008–2014 рр. – керівник П. І. Рогова, з 2015 р. – Л. Д. Березівська).

Основна мета ресурсу – популяризувати кращі здобутки вітчизняної та світової педагогіки, психології, освіти, у спосіб консолідації інформації про визначних осіб (як вітчизняних, так і зарубіжних); висвітлення їх основних віх життя, діяльності та творчої спадщини тощо.

Інформаційно-бібліографічний ресурс, який весь час доповнюється новими фактами та науковими подіями, містить 51 персоналію, серед якої чільне місце займає постать Олени Пчілки.

Письменниця представлена за такими рубриками: «Біографія» (стисла характеристика життя та творчості письменниці); «Бібліографія творів Олени Пчілки»; «Бібліографія публікацій про життя та діяльність Олени Пчілки»; «Заклад, якому присвоєно ім'я Олени Пчілки»; «Літературна премія імені Олени Пчілки»; «Повнотекстові документи»; «Фотогалерея»; «Ушанування пам'яті».

У рубриці «Біографія» подається стаття про життєвий шлях Олени Пчілки за матеріалами Е. С. Ксензук – заступника директора з наукової роботи Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки.

Рубрики «Бібліографія творів Олени Пчілки» та «Бібліографія публікацій про життя та діяльність Олени Пчілки» розкривають науковий доробок письменниці й педагога, подають бібліографічні відомості й літературу про її життя та діяльність та виконують ряд важливих функцій, насамперед – інформаційного забезпечення потреб користувачів, відображення стану розвитку науки, освіти і культури і т.д.

Розділи «Заклад, якому присвоєно ім'я Олени Пчілки» та «Літературна премія імені Олени Пчілки» панорамно представляють постать видатної діячки – матері Лесі Українки та сестри М. Драгоманова – у культурі та мистецтві сьогодення – у Волинській державній обласній універсальній науковій бібліотеці імені Олени Пчілки (представлено фотографії Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки та куточок Олени Пчілки у цій книгарні).

Список лауреатів Літературної премії імені Олени Пчілки від 1991 року і до сьогодні розміщено у хронологічному порядку. Премія присуджується за найкращі, високохудожні книги видавництва «Веселка», які сприяють національному відродженню, вихованню у дітей палкої любові до України, плеканню у них священного обов'язку вірно й самовіддано служити незалежній Українській державі.

Рубрики «Повнотекстові документи», «Фотогалерея», «Ушанування пам'яті» весь час поповнюються новими відомостями, подіями, фактами та матеріалами, оскільки електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» є відкритим науковим інформаційним

джерелом, котре акумулює у собі творчі зусилля українських і зарубіжних істориків освіти, педагогів-біографістів тощо.

Таким чином, персоналія Олени Пчілки в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» не тільки забезпечує інформаційний супровід історико-педагогічного знання та є джерелом для написання наукових робіт (магістерських, дисертацій тощо), але й відображає невичерпність та багатогранність української національної освіти загалом. Про це йтиметься в наших наступних публікаціях.

Список використаних джерел

1. Денисюк І. Проза «малих форм» Олени Пчілки / І. О. Денисюк // Українське літературознавство / Ін-т франкознавства. – Львів, 1970. – Вип. 10. – С. 102–108.
2. Донцов Д. Мати Лесі Українки (Олена Пчілка) / Д. Донцов // Дві літератури нашої доби / Д. Донцов. – Репринт. відтворення вид. 1958 р. – Львів, 1991. – С. 154–175.
3. Єфремов С. [Олена Пчілка] / Сергій Єфремов // Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – Київ, 1995. – С. 496–497.
4. Зеров М. Леся Українка : [критико-біогр. нарис] / М. Зеров // Українка Леся. Твори / Леся Українка. – Харків ; Київ, 1924. – Т. 1. – С. VII–LXVI.
5. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. Т. 48. Листи (1874–1885) / І. Франко. – Київ : Наук. думка, 1986. – 766 с.

З. Є. Шумейко

«ЗАМІТКИ ДО ЮВІЛЕЙНОЇ З НАГОДИ ДВАДЦЯТИП'ЯТИЛІТТЯ ЛУБЕНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ ЗАПИСКИ» МАТВІЯ НОМИСА ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ОСВІТИ ХІХ СТОЛІТТЯ

Матвій Номис (Симонов) (1823 – 1901) – педагог, письменник, етнограф, фольклорист, мовознавець, громадський діяч. З 1872 по 1877 рік він був першим директором Лубенської гімназії Полтавської губернії. Йому довелося організовувати діяльність цього закладу освіти, вирішувати питання щодо матеріальної бази, власного приміщення і кваліфікованих педагогічних кадрів.

Через півроку після виходу Матвія Номиса у відставку, восени 1877 року, у гімназії було проведено екзамени, які продемонстрували низький рівень знань деяких учнів. Як результат, з'явилась низка праць, автори яких критикували діяльність першого директора, а водночас намагалися проаналізувати причини проблем. Серед них – робота М. Л. Сеферовського [1] і рецензія на неї [2].

На свій захист Матвій Номис написав працю, в якій детально проаналізував ситуацію, що склалася в гімназії за часів його директорства [4]. Наголошуючи на відповідальності вчителів, бо «власне у справі навчання вони є головним фактором, а не директор» [4, с. 25], він відкидав звинувачення на свою адресу в поблажливості під час оцінювання учнів та у процесі їх переведення в наступний клас. Н. Л. Сеферовський вважав, що «результатом такої поблажливості щорічно була значна кількість запущених учнів у середніх і вищих класах, які гальмували успішність школи, їхнє навчання було тягарем, як для школи, так і для них самих» [2, с.56]. Але Матвій Номис назвав мотиви, які спонукали до завищення оцінок деяким учням: «повна його (учня – З.Ш.) бідність, сімейний його стан, становище, вік і т.п.» і «сподівання на успішність в наступному класі» [4, с. 14].